

FEITL ÍRISZ

„ÁM BÁR A JELENT ELVESZTETTÜK IS,
A JÖVŐT MÉG BIZTOSÍTHATJUK...”¹

AZ ORSZÁGGYŰLÉS MŰZEUMA
A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

IA magyar múzeumi rendszer a 19. század óta sokszor sajátos vonásokkal és megoldásokkal rendelkezett. Sajátosnak mondható az egykori Országgyűlési Múzeum alapítása is, amely nem a vallás- és közoktatásügyi tárca javaslatára,² hanem Scitovszky Béla³ házelnök kezdeményezésére jött létre.⁴ 1922-ben a nemzetgyűlés százezer koronát szavazott meg a múzeum alapítására,⁵ a törvényhozó testület pedig az 1923. január 20-i ülésén hozott határozatot a múzeum létrehozásáról. Felvetődik a kérdés, a súlyos államháztartási hiány ellenére miért ragaszkodott a hatalmon lévő, új politikai erő a múzeum létesítéséhez? A választ a múzeum politikai dimenzióinak vizsgálata tárja fel. Általánosságban elmondható, hogy a politikai erők a hatalom megszerzése után a szimbolikus hatalom kisajátítására és ezzel párhuzamosan egy szimbolikus nyelv megteremtésére törekednek. Ezt a szimbolikus nyelvet hagyományos kifejezéssel ideológiának is lehet nevezni, amelynek megjelenése a múzeumokban kitapintható, s amely a tartalmi elvárásokban, a kinevezések és leváltások szempontjaiban, a finanszírozás irányultságában és olykor volumenében ragadható meg.

IA szimbolikus hatalom kisajátítása a 20. századi Magyarországon legalább négyszer ment végbe;⁶ elsőként a Tanácsköztársaság alatt, majd a Horthy-korszakban, 1949-től, végül pedig 1989–1990, a rendszerváltás után. A politikai erők változása a múzeumokra kétféle módon hathat: közvetlenül és közvetetten. 1989 előtt minden esetben közvetlen hatásról beszélhetünk. Legnagyobb mértékben 1919-ben, 1949-ben és 1990 után valósult meg a szimbolikus hatalomváltás, ekkor a kánonképzés a politika eszközévé vált. A hatalom minden esetben élt az intézményi struktúra felhasználásával, létrehozásával, átalakításával vagy annak szándékával.

a súlyos
államháztartási
hiány ellenére
miért ragaszkodott
a hatalmon
lévő, új politikai
erő a múzeum
létesítéséhez?

a hatalom
minden esetben
élt az intézményi
struktúra
felhasználásával
és új múzeum(ok)
létrehozásával,
átalakításával vagy
annak szándékával

[1] MNL OL K 816/8. Scitovszky Béla felhívása.

[2] A múzeum-politikai koncepció mindenkor illeszkedett a kultúrpolitikai stratégiához, ugyanakkor a 20. században nagyban meghatározta a vallás- és közoktatásügyi miniszter személyes hitvallása és preferenciája. 1922-től, Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszteri székbe kerülésekor új kultúrpolitikát vezetett be, ami ennek következtében stratégiai ágazattá vált a két világháború között, igaz, a múzeumok tekintetében szerény anyagi körülmények között.

[3] Scitovszky Béla 1922. augusztus 18. és 1926. október 18. között volt a Nemzetgyűlés elnöke. Mandátumát 1922-ben az Egységes Párt képviselőjeként szerezte.

[4] Az Országgyűlési Múzeum történetéről lásd Széchényi András: Az Országgyűlési Múzeum (1923–1949). In: Történeti Muzeológiai Szemle, 10.; Lengyel Beatrix-Kedves Gyula: Az Országgyűlési Múzeum egykor és ma. In: Aetas, 31. évf. 2016. 1. sz.; Lengyel Beatrix: Az Országgyűlési Múzeum (1923–1949). In: Folia Historica, 14.

[5] MNL OL K 816/8. A nemzetgyűlés 57. ülése 1922 november 21-én.

[6] Gyarmati György a 20. század során 1989–1990-ig kilenc rendszerváltást,

Proletármúzeum létrehozásáról döntöttek, a Horthy-korszakban az Országgyűlési Múzeum 1922-es, a kommunista hatalomátvétel után a Munkásmozgalmi Intézet, végül Legújabbkori Történeti Múzeum 1957-es alapítása jelzi a szimbolikus hatalom erősítését.

¶ Az Országgyűlési Múzeum alapításában elsősorban a függetlenség és szuverenitás eszméje, vagyis az 1920-ban hatalomra kerülő keresztény nemzeti és revizionista politikai erők reprezentatív ideológiai támogatása, közvetetten pedig az első világháborút lezáró traumák – a forradalmak és a trianoni békediktátum⁷ – sorozata és azok feldolgozása játszott szerepet. A vesztes – ellenségektől körülvevett – állam egyetlen eszköze az ideológiai, vagyis a szellemi harc maradt egy jövőbeni revízió reményében.⁸ A múzeum ugyanakkor a királytól való közjogi függetlenség reprezentálására is hivatott volt. A hatalom – az Országgyűlés – legitimációját jelképezte az uralkodó személyével szemben. Az új múzeum koncepciója, múltfeldolgozásának narratívája is ehhez az igényhez és szellemiséghez igazodott.

a vesztes – ellenségektől körülvevett – állam egyetlen eszköze az ideológiai, vagyis a szellemi harc maradt egy jövőbeni revízió reményében

a múzeum ugyanakkor a királytól való közjogi függetlenség reprezentálására is hivatott volt

A GYŰJTEMÉNY

¶ A gyűjtemény alapját a Nemzeti Múzeum Deák-szobájának tárgye gyűjtése adta, felállításában azonban elhúzódott, az ünnepélyes megnyitót 1929. január 24-én tartották. A „pár éves előkészület”⁹ háttérében főként a pénzhiány állhatott.¹⁰ Az alapításkori indoklásokban, felhívásokban a múzeum hivatását egyértelműen megfogalmazták. Már az 1922-es ülésen megfogalmazódott a múzeum küldetése: „a magyar politikai közélet nevezetességeinek minden politikai és párttekinet nélkül összegyűjtendő ereklyéivel gyarapítva hivatva volna hasonló külföldi intézményeknek példájára a parlamentáris múltunk történelmi jelentőségű vezéralakjai és eseményei iránti kegyelet ápolására, valamint emlékezetesebb parlamenti események megörökítésére.”¹¹ A múzeum gyűjtési köre a „parlamentarizmus”, az alkotmánytörténet volt: vagyis a magyar politika kiemelkedő személyiségeihez és eseményeihez kapcsolódó tárgyak,

a múzeum gyűjtési köre a „parlamentarizmus”, az alkotmánytörténet volt

illetve azzal felérő kísérletet számlál össze (Gyarmati György: *A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956.* 21–24.). A múzeumpolitikában a nagyon rövid távú rendszerváltások nem éreztették hatásukat.

[7] A trianoni békediktátum következményeként az ország területének kétharmada, lakosságának fele határokon túlra került. Homogén nemzetállammá csak Magyarország és Ausztria vált. A határrevízió a kormányok központi kérdésévé vált, s a magyarság többsége erre az állapotra ideiglenesként tekintett. Romsics Ignác: *A trianoni békeszerződés.* Osiris, Bp. 2005, 206.

[8] Tőkéczy László: *Az Országos Magyar Gyűjteménygyűjtés létrejötte és működési céljai.* In: Klebelsberg Éva (szerk.): *Gróf Klebelsberg Kuno emlékezete 1994.* Gróf Klebelsberg Kuno Alapítvány füzetek. 1. sz. 41–47.

[9] MNL OL K 816/8. Interjúrészlet 1933-ból

[10] Szécsényi András: *Az Országgyűlési Múzeum [1923–1949]* In: *Történeti Muzéológiai Szemle*, 10. 65.

[11] Lásd 5. lj.

254

AZ

ORSZÁGGYŰLÉSI MŰZEUM

MS

(Országháza XVII. számú kapu, a felsőház bejárata)

NYITVA:

Mindennap (vasár- és ünnepnapon is) d. e. 9—2-ig
Kedd, szerda, csütörtökön d. e. 10—2-ig és d. u. 4—8-ig

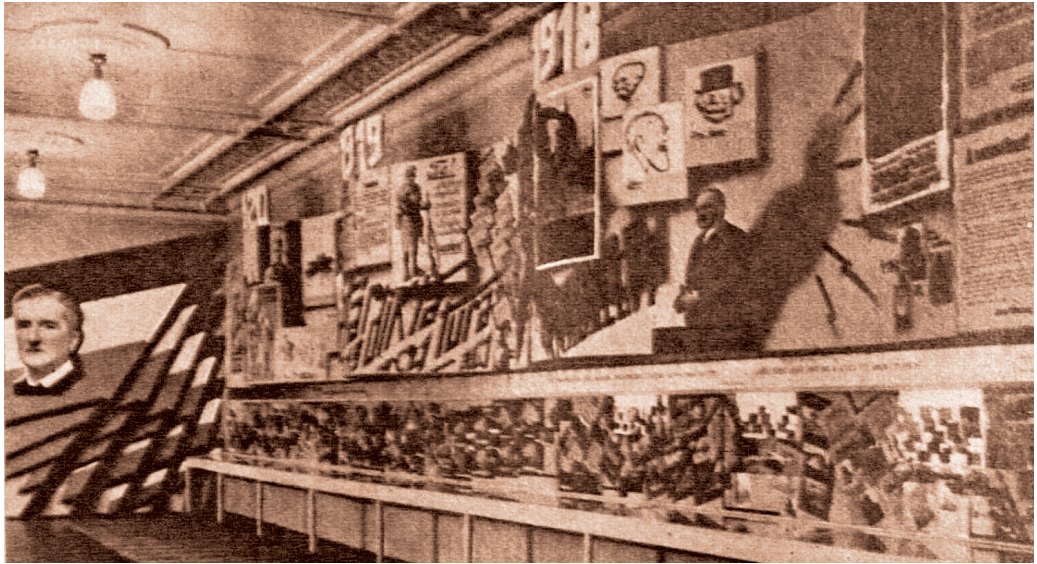
A BELÉPÉS DÍJTALAN

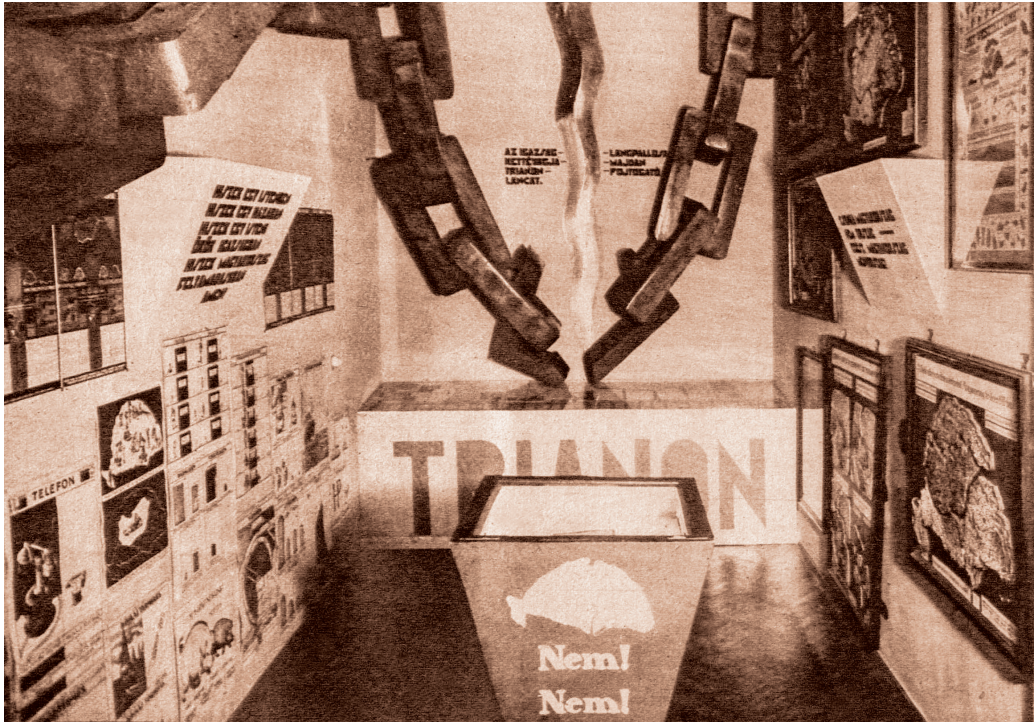
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
P. szekció

59534. — ATHENAEUM

A 20 év politikai története című kiállítás installációi
Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A Trianon Terem
Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

megjelent a „nemzet kulturális fölényének” jelszava is, amelynek „tőkéjét” a múzeum volt hivatva gyarapítani

amelynek alapját és jelentőségét a „nemzet ezeréves” múltja adta. Mindezt alátámasztva Scitovszky felhívásában utalt arra a tényre is, hogy „nincs a kontinentális Európa államai közt egy sem, melyben az alkotmányos élet és a parlamentarizmus intézménye olyan régi múltban gyökereznek, mint hazánkban.”¹² Emellett megjelent a „nemzet kulturális fölényének” jelszava is, amelynek „tőkéjét” a múzeum volt hivatva gyarapítani.¹³ A politikusok későbbi, múzeumhoz köthető megnyilvánulásai – például Wlassics Gyula, a felsőház elnöke – vagy a múzeum 1929-es megnyitóján elhangzott beszédek ugyanezt a célt támasztották alá. A történelem ilyen típusú szemléltetése külpolitikai célokat is szolgált; a tárlatok és eredeti dokumentumok a külföldi diplomaták előtt is bizonyították hazánk ezeréves múltját és a párhuzamosságokat Európa más államaival.¹⁴ A múzeum nem tartozott a kultúrpolitika irányította intézményi rendszerbe, a Nemzetgyűlés, majd Országgyűlés birtokában volt, és a házelnök fennhatósága alá tartozott.

[12] Uo.

[13] A kulturális fölény gondolata egyezik a korabeli – Klebelsberg Kuno képviselte – kultúrpolitikai (és múzeumpolitikai) iránnyal.

[14] Lengyel Beatrix-Kedves Gyula: Az Országgyűlési Múzeum egykor és ma. In: *Aetas*, 31. évf. 2016. 1. sz. 173.

ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSOK

¶ A múzeum tárlatai az Országház északi szárnyának két szintjén kaptak helyet. A kiállítások jellemzője volt, hogy a korszak politikai ideológiájához igazodva emelték ki az alkotmányos fejlődés irányadó mérföldköveit és példamutató cselekményeit, ugyanakkor bemutatták a káros, a fejlődést gátló eseményeket. Az 1930-as évek elejéig a jelenkor bemutatása kevésbé kapott szerepet a tárlatokban, az 1929-ben nyílt első állandó kiállítás tematikus felépítésében a 19. század története és jeles személyiségei domináltak. A hét teremből négy az előző század politikusait – Kossuth Lajost, Deák Ferencet, Tisza Kálmánt, Tisza Istvánt – mutatta be, egy szobát szenteltek Erdély politikatörténetének, egy termet pedig az 1848–1849-es kormányzásoknak és Ferenc József uralkodásának. A Nemzetgyűléssel, vagyis az 1920 és 1926 közötti időszakkal egy terem foglalkozott.¹⁵ A múzeum állandó kiállítását a nagyarányú gyűjtésnek köszönhetően folyamatosan

az 1930-as évek elejéig a jelenkor bemutatása kevésbé kapott szerepet a tárlatokban, az 1929-ben nyílt első állandó kiállítás tematikus felépítésében a 19. század története és jeles személyiségei domináltak

[15] Lásd 10. lj. 66.

a tárlat
a középkortól
indult, lezárása
a legújabb kor,
vagyis az 1927
utáni évek voltak,
de arányaiban még
akkor is
a Trianon előtti
dicső 19. század volt
túlsúlyban

bővítették, az 1930-as évek közepén, a gyűjtemény fénykorában már huszonnegy termet alakítottak ki erre a célra. Ennek megfelelően a tematika is bővült, változott; megmaradtak azok a szobák, amelyek egy-egy jelentős személyiséghez kötődtek, ugyanakkor új történelmi események is helyet kaptak, ilyen volt például a kiegyezés vagy a reformkor és szabadságharc. A tárlat a középkortól indult, lezárása a legújabb kor, vagyis az 1927 utáni évek voltak, de arányaiban még ekkor is a Trianon előtti dicső 19. század volt túlsúlyban. A téma nehézkes mivoltjával ellentétben ekkor már a tárlatokat igyekeztek haladó muzeológiai szellemben berendezni, minél színesebbé tenni, ezt támasztja alá az eredeti iratok, dokumentumok és műtárgyak, illetve képzőművészeti alkotások, ereklyék, valamint magyarázó ábrák, esetenként grafikonok egyidejű használata.

20 ÉV POLITIKAI TÖRTÉNETE

¶ Az egyidejű közgondolkodás szemléltetését jól példázza a 20 év politikai története időszakos tárlat, amelyet 1935 őszén nyitottak meg a nagyközönség számára. A múzeum vezetősége így fogalmazta meg a tárlat célját: „*nagymértékben hozzájárul a nemzeti önismeret és öntudat megerősítéséhez*”.¹⁶ A megnyitó előtt a tárlatot a képviselőház elnöke, Sztranyavszky Sándor is megtekintette, és „*legnagyobb meglepedését fejezte ki a látottak felett, majd intézkedett, hogy az a nagyközönség számára azonnal megnyitassék*”.¹⁷ A kiállítás az 1914 és 1934 közötti időszak politikatörténetét dolgozta fel, s 1937 végéig csaknem 64 ezren tekintették meg. Különlegessége, hogy a jelenkort hivatott bemutatni és természetesen értékelni, véleményt formálni. Ennek során benne maradt a korszak látókörében, annak megfelelően alakította a történelemszemléletet a hazai és külföldi látogatók számára.

¶ A tárlatra külön gyűjtést szerveztek, közgyűjtemények, politikai pártok és egyéb szervezetek, valamint számos magánszemély adott kölcsön műtárgyakat, dokumentumokat, köztük a békeszerződés aláírói: Benárd Ágoston és Drasche-Lázár Alfréd.

a kiállítás az 1914
és 1934 közötti
időszak
politikatörténetét
dolgozta fel, s 1937
végéig csaknem
64 ezren
tekintették meg

[16] Máté Rita:
Az Országgyűlési
Múzeum története
(1923–1949).
Szakdolgozat, 37.

[17] Pesti Hírlap,
1935. okt. 19. Húsz év
politikai története.

Itt egy hatalmas óra állt a középpontban, amelynek két mutatója az 1914-es és 1934-es évszámokra mutatott két oldalán felvonultatva a háború és a forradalmak, illetve a rend és az alkotmányosság szimbólumait.

az erős hangsúlyt kapott installáció önmagában is kifejező volt, segített szemléltetni a mondanivalót, a korszakban szinte meghökkentette a látogatót

A témaválasztás és a koncepció Hollós Bálint, a múzeum igazgatója, elnöki tanácsos nevéhez köthető, de a rendezésben részt vett Fejős Imre muzeológus is. A belsőépítészeti munkák és az installáció Istvánffy Hildegard szobrászművész és Kondor László festőművész kezét dicsérte. A Pesti Napló tudósítása szerint Hollós Bálint „az angol példából indult ki, és elsősorban az utca emberének érdeklődését akarta lekötöni”.¹⁸ Az erős hangsúlyt kapott installáció önmagában is kifejező volt, segített szemléltetni a mondanivalót, a korszakban szinte meghökkentette a látogatót. Rögtön a bejáratnál és az előcsarnokban érzékelhette a vendég, hogy ez nem egy hagyományos tárlat lesz: itt egy hatalmas óra állt a középpontban, amelynek két mutatója az 1914-es és 1934-es évszámokra mutatott két oldalán felvonultatva a háború és a forradalmak, illetve a rend és az alkotmányosság szimbólumait. A kiállítás fő egységei az első világháború, a forradalmak, a trianoni békeszerződés, végül a Horthy-korszak éveinek politikai eseményei voltak.

[18] Uo.

az a téma külön termet kapott („A trianoni terem”) domináns installációval a középpontban

¶ Fókuszban a békediktátum és a revízióért folyó küzdelem volt. Ez a téma külön termet kapott („A trianoni terem”) domináns installációval a középpontban: „a szobát egy óriás méretű plasztikus rabbilinc fogja körül, amelyet az igazság pallosa vág ketté”.¹⁹ Ehhez a részhez is külön gyűjtést folytattak, a békediktátum és annak következményei megjelenítéséhez többek között a Revíziós Ligától, a Magyar Nemzeti Szövetségtől, a Pesti Hírlaptól és Téglás Géza törvényszéki bírótól, aki a trianoni békedelegátusok autogrammal ellátott dokumentumát, valamint egy gyorsíró trianoni feljegyzéseit bocsátotta rendelkezésre.²⁰

[19] Uo.

¶ Eredeti tárgyakat is bemutattak, ilyen volt például a terem közepén elhelyezett vitrinben a békeszerződés példánya Benárd Ágoston aláíró tollával és pecsétgyűrűjével és Drasche-Lázár Alfréd diplomata-útlevele, valamint tolla. Láthatók voltak

[20] MNL OL K 816/8. Húsz év politikai története 1914–1934, tájékoztató.

Tisza István korának emlékei
Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár

A „legújabb kor” terme a múzeum állandó kiállításán
Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Fényképtár

a kiállított tárgyak másik része irredenta kiadványokból és plakátokból állt, a falakon pedig grafikonokat, térképeket helyeztek el, amelyek az ország megcsonkítását szemléltették

Apponyi Albert jegyzetei is a béke aláírásáról. A többi tárlóban bemutatták a magyar béke delegáció tagjait, fényképüket és diplomáciai útleveleiket helyezték el. A kiállított tárgyak másik része irredenta kiadványokból és plakátokból állt, a falakon pedig grafikonokat, térképeket helyeztek el, amelyek az ország megcsonkítását szemléltették.²¹ A kiállítás nagy hatást gyakorolt a látogatókra. A sajtó így jellemezte a tárlatot: „Borzong az ember háta ennyi gyászson, ennyi veszteségen. De a vér és a szenvedés hús esztendeje”²² „Elszorult szívvel távozik a közönség a történelmi levegőből.”²³ Nem titkolt cél volt – csakúgy, mint az állandó kiállítás kapcsán – a külföldi látogatók, diplomaták megszólítása, amely az egyedülálló és szokatlan látványnak köszönhetően feltételezhetően sikerült is.

¶ A kiállításról összességében elmondható, hogy szakmailag jól átgondolt, újszerű, drámaian megrázó és érzelmekre hatást gyakoroló volt, de egyben politikai célt is szolgált, részben propaganda tárlatként funkcionált: a történelmet felhasználva a revízió legitimitását, érvényre juttatását támasztotta alá. Ezzel magyarázható az aránytalanság is, miszerint az 1918 és 1919-es forradalmak és a proletárdiktatúra bemutatása elhanyagolható volt a többi téma megjelenítéséhez képest. Az összegyűjtött anyag ezzel együtt sokkal többet mutatott a korszakról a látogatóknak, mint a revízió ügye.²⁴

GYŰJTEMÉNYEZÉS

¶ Megvizsgálva a múzeum gyűjtési gyakorlatát, kissé árnyaltabb képet kapunk. A korszak történelemszemléletéhez igazodott a gyűjtés, a gyűjtemény egészének felállítása is, amely egyrészt a hivatalos ideológia által meghatározott/preferált történelmi eseményekkel és személyekkel, másrészt az adományozók – nagylelkű mecénások – kiletével indokolható. Az adományozók körébe tartoztak az országgyűlés elnökei, országgyűlési képviselők, de a Habsburg-család tagjai közül Albrecht és József Ágost főhercegek, illetve gyakran a képviselők özvegyei, leszármazottai.²⁵ A rossz gazdasági helyzet ellenére a múzeum az ajándékokon kívül vásárlás útján is

az adományozók körébe tartoztak az országgyűlés elnökei, országgyűlési képviselők, de a Habsburg-család tagjai közül Albrecht és József Ágost főhercegek, illetve gyakran a képviselők özvegyei, leszármazottai

[21] Uo.

[22] Ujság, 1935. okt. 20. Húsz szörnyű év a parlamenti múzeum kiállításán.

[23] Nemzeti Ujság, 1935. okt. 27. Húsz esztendő rohanó filmje a Parlamenti Múzeumban.

[24] Lengyel Beatrix: Az Országgyűlési Múzeum (1923–1949). In: Folia Historica, 14. 112.

[25] Lásd 16. lj., 7.

szerzett műtárgyakat, hiszen azok forgalma megnőtt, kereslet viszont kevés volt rájuk. Hagyatékok beszerzésére is nagy hangsúlyt fektettek.

az egykori múzeum
eleinte főként
ereklyéket gyűjtött,
ezért a bemutatás
módja, állandó
kiállítása, annak
termei egy-egy
jelentősebb
személyhez
kapcsolódtak

¶ Az iratok arról árulkodnak, hogy a szakszerű gyűjtés 1929 után vette kezdetét, aminek köszönhetően nem csupán bővítették az állandó kiállítást, de annak anyagát is folyamatosan cserélték. Ekkor selejtezték az 1923 óta összegyűjtött anyagot, valamint megtörtént a raktárrendezés és leltározás is. Az egykori múzeum eleinte főként ereklyéket gyűjtött, ezért a bemutatás módja, állandó kiállítása, annak termei egy-egy jelentősebb személyhez kapcsolódtak.²⁶ Jelentős hangsúlyt fektettek Kosuth Lajos, Deák Ferenc személyére és politikai pályafutására (előbbieket külön is kezelték) és a Tisza családhoz kapcsolódó emlékek gyűjtésére.

[26] Lásd 10. lj. 66.

nagy újtás volt
a hangosfilmek
gyűjtése, amelyet
a múzeum jövője
szempontjából
a legjelentősebb
beszerzésnek
tartottak

¶ Külön érdekesség ugyanakkor a múzeum jelenkori, vagyis egyidejű gyűjtési gyakorlata, amely addig nem volt szokás a múzeumokban. Ez azt jelentette, hogy a korszak meghatározó politikusainak, hatalmi elitjének emléktárgyai is bekerültek a gyűjteménybe. A múzeum kapcsolatot tartott a politikusokkal és családtagjaikkal is. Jól példázzák ezt a Tisza család, az Apponyi család vagy Klebelsberg Kuno özvegyének adományai. Az aktuális politikai eseményekről készült fotógrafiákat is megrendelték, többek közt a Magyar Távirati Irodától, de más fotóügynökségtől is vásároltak. Nagy újtás volt a hangosfilmek gyűjtése, amelyet a múzeum jövője szempontjából a legjelentősebb beszerzésnek tartottak.²⁷ Bár az eredeti tervek szerint a jelenkori anyagot csupán gyűjtötték, és nem állt szándékukban kiállítani, erre mégis sor került 1935-ben a *20 év politikai története* című tárlaton és a Klebelsberg-emlékszobában. Hasonlóképp került volna kiállításra a külön tematikára gyűjtött revíziós anyag az 1936-ra ütemezett, de végül – részben a finanszírozás hiánya miatt – elmaradt *Magyar igazság a külföld tükrében* című tárlatra. A tervek szerint összegyűjtötték volna a magyar revíziót támogató külföldi közszereplők fotóit, nyilatkozatait, amelyeket filmvetítésekkel egészítettek volna ki.²⁸ Az első bécsi döntést követően, majd a többi terület visszacsatolásakor is gyorsan reagált a múzeum. Az eseményekkel egy időben megkezdték a gyűjtést:

[27] MNL OL K 816/2. Jelentés a Képviselőház Könyvtári és Múzeumi Bizottságának az Országgyűlési Múzeum működéséről, 1933.

[28] Lásd 16. lj., 36.

a visszacsatolással, a helyben fellelhető, törvényhozással kapcsolatos nyomtatványok, újságok, röpiratok és plakátok kerültek a múzeum tulajdonába.²⁹

[29] Uo. 25.

¶ A múzeum profiljához hozzátartozott a jelenkor gyűjtése, hiszen hivatása szerint be kellett mutatnia a magyar politikum parlamenti tevékenységét és a törvényhozói munkát, amely magában foglalta természetesen a trianoni békediktátum revízióját is. A 19. század előtti emlékek felderítésére kevés esély volt, ezért igyekeztek elsősorban a 19. század és a közelmúlt még elérhető emlékeit felkutatni és megszerezni a múzeum számára, ez azonban megkövetelte, hogy folyamatosan nyomon kövessék a politikai változásokat.

túlsúlyban voltak a kormánypárti közszereplőkhöz kapcsolódó tárgyak a korabeli ellenzéki politikai erőket reprezentáló emlékekhez képest

¶ A leltárkönyvekből és a gyarapodási naplókából megállapítható, hogy túlsúlyban voltak a kormánypárti közszereplőkhöz kapcsolódó tárgyak a korabeli ellenzéki politikai erőket reprezentáló emlékekhez képest. Változás csupán 1945-től tapasztalható, a jelentésekből és levelezésekből ugyanis kiderül, hogy valóban bármelyik párttól gyűjtötték például az 1945-ös nemzetgyűlési és 1947-es országgyűlési választások emlékeit. A múzeum azonban 1942 szeptembere után bezárta kapuit, s azokat a világháborút követően sem nyitották meg újra.³⁰ Ezek a változások nyilvánvalóan összefüggésben voltak a politikai életben történt fordulattal.

[30] A múzeum anyagának többsége a háború és az ostrom során nem szenvedett károsodást.

A MÚZEUM FELSZÁMOLÁSA

a koalíciós időszak kultúrára vonatkozó elképzeléseiből a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) programja lett irányadó

¶ 1947–1949, az egypártrendszer kialakulásának évei nemcsak a politika, hanem a művelődés terén is újat hoztak. A koalíciós időszak kultúrára vonatkozó elképzeléseiből a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) programja lett irányadó. A szovjet példa, a marxista-leninista ideológia átvétele a művelődés területén is megnyilvánult. Az elsődleges cél a művelődés kiterjesztése, a „vagyonos osztályok műveltségi monopóliumának megszüntetése”³¹ volt.

¶ A „kulturális forradalom” a gyakorlatban 1949-ben vette kezdetét, ennek következményeit a társadalomra nézve az alkotmány pontosította. Az 59. paragrafus kimondja: „A Magyar

[31] A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt határozatai 1944–1948. 600.

Hosszabb folyamatnak tekinthető az elmúlt politikai rendszer műtárgyainak eltávolítása, amelyre 1948. október 8-án rendelettel szólította fel a Nemzeti Múzeumot a VKM.

a kultúrpolitika irányítását jogszabályi úton az állam, illetve az MDP sajátította ki, amit áthatott a politika

Népköztársaság polgárainak alapvető kötelessége... műveltségük gyarapítása..."³² A társadalom tagjainak nemcsak joga a művelődés, hanem egyenesen kötelező feladata, melyet az állam hathatósan támogat, és megteremti a feltételeit is. Ezáltal a kultúrpolitika irányítását jogszabályi úton az állam, illetve az MDP sajátította ki, amit áthatott a politika.

[32] 1949. évi XX. tc. A Magyar Népköztársaság alkotmánya. 59. §.

¶ A múzeumok terén az átalakulásnak több hosszabb-rövidebb megnyilvánulása volt. Hosszabb folyamatnak tekinthető az elmúlt politikai rendszer műtárgyainak eltávolítása, amelyre 1948. október 8-án rendelettel szólította fel a Nemzeti Múzeumot a VKM.³³ A múlt eltüntetésének másik, előkészítetlen mozzanata volt, amikor a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1949. szeptember 28-i határozatával felszámolta a 27 éves múltra visszatekintő Országgyűlési Múzeumot; gyűjteményét, költségvetését és munkatársait november 1-jei hatállyal a Magyar Nemzeti Múzeumba helyezte át azzal a megszorítással, hogy a Nemzeti Múzeum „az egész anyagot saját helyiségeibe helyezze el, és lehetőség szerint, mint a magyar törvényhozás múltbéli emlékeit külön kezelje”.³⁴ Ez nem valósult meg, hiszen az 1949-es felszámolás során a hatalmas, szakszerűen gyűjtött anyag szétszóródott. Tárgyai tíz intézménybe kerültek, legnagyobb számban a Magyar Nemzeti Múzeumba és a Magyar Országos Levéltárba.

[33] MNMI Főig. 210/1948 Horthy-kori politikuskok képmásainak eltávolítása tbn.

¶ Elmondható, hogy az egykori Országgyűlési Múzeum egyike azon kevés múzeumainknak, amely a szimbolikus hatalom kisajátítása érdekében született, majd annak esett áldozatul. A két világháború közti állameszme megtestesülése és magyarázata volt; tágabb a kultúrfőlény gondolatánál. Működése során számos újítást vezetett be a muzeológiába, kiállítási technikájában, gyűjtési gyakorlatában, a leltározás vagy a látogatókhoz való viszony, a nyitottság tekintetében

működése során számos újítást vezetett be a muzeológiába, kiállítási technikájában, gyűjtési gyakorlatában, a leltározás vagy a látogatókhoz való viszony, a nyitottság tekintetében

[34] MNL OLK 816. Határozat a Parlamenti Múzeumnak a Magyar Nemzeti Múzeum részére való átadásáról.

A koložvári Nyári Színház (ma Állami Magyar Színház), 1915
Fortepan (Magyar Földrajzi Múzeum, Erdélyi Mór cége)